

Плікус І., Жукова Т., Осадча О. Модель професії бухгалтер в епоху цифрових трансформацій: ключові напрями компетентностей бухгалтера. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Вип.1 (12). С.200-205.

УДК 657

Плікус І.Й.

*кандидат економічних наук, доцент
Сумський державний університет*

Жукова Т.А.

*старший викладач
Сумський державний університет*

Осадча О.О.

*студентка
Сумський державний університет*

МОДЕЛЬ ПРОФЕСІЇ БУХГАЛТЕР В ЕПОХУ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ: КЛЮЧОВІ НАПРЯМИ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ БУХГАЛТЕРА

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Бухгалтерський облік не залишився осторонь процесів цифровізації економіки: 1) з'явилися нові концепції обробки та передачі інформації, такі як XBRL (розширена мова звітності бізнесу), RTA (облік в режимі реального часу), EDI (обмін електронними даними), «хмарні» технології тощо; 2) бухгалтерські програми інтегровані в такі системи управління підприємством, як CRM, SCM, ERP; 3) у найближчі роки бухгалтерську сферу очікують зміни, ключовими каталізаторами яких стануть блокчейн, штучний інтелект, BigData. Тому, дослідження впливу інноваційних інформаційних технологій на практику обліку та компетентності майбутніх бухгалтерів є актуальним.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). На основі систематизації існуючих досліджень щодо майбутнього професії бухгалтер та формування компетентностей бухгалтерів запропонувати сучасну модель професій бухгалтер.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Науковий доробок з дослідження

проблем застосування інноваційних інформаційних технологій у кейсах бухгалтерського обліку, аудиту, фінансової звітності, аналізу; формуванні компетентностей фахівців з обліку; майбутнього професії бухгалтер - значний, і містить наукові праці таких фахівців, як: Аббас С.Р. [1, 71-79], який розглядає особливості формування компетенцій співробітників бухгалтерської служби, виділяючи особистостний та функціональний підходи й підкреслює, що фахівці облікових професій стають помічниками керівника практично по всім питанням діяльності підприємства; *Вигівська І.М., Макарович В.К.* [2, 401-406] запропонували критерії оцінки особистісних компетенцій головного бухгалтера (інтелектуальні здібності, особисті здібності, контактність, стрес стійкість, здатність контролювати ситуацію і швидко приймати правильні рішення в нестандартних ситуаціях); Макарович В.К. [3, 95-96] зазначає, що важливими навиками бухгалтера повинні бути навички з використання новітніх інформаційних технологій – «для вільної орієнтації в інформаційних потоках сучасний фахівець будь-якого профілю повинен уміти одержувати, обробляти і використовувати інформацію за допомогою комп'ютерів, телекомунікацій і інших засобів»; Солоненко А. А. [4] зазначає, що під моделлю компетенцій бухгалтера необхідно розуміти опис стандартів поведінки, ділові і особові якості, знання, уміння і навички, необхідні для успішного виконання роботи [4]; Шабля А.П. [5, 86] розглядає особистісно-орієнтований підхід в бухгалтерському обліку, як підхід, що базується на особливостях особистості і компетенціях бухгалтера та, який забезпечує дотримання вимог раціональності ведення обліку й пропонує методику особистісно-орієнтованого підходу в бухгалтерському обліку розглядати в розрізі: психологічного дослідження особистості бухгалтера; визначення рівня компетенції бухгалтера; класифікації витрат за статтями калькуляції; системи оплати праці бухгалтера; моніторингу компетенцій бухгалтерів; забезпечення оптимального співвідношення витрат на ведення бухгалтерського обліку і результатів від використання звітності; Ростока М. Л. [6, 1-77] зазначає проблеми формування професійної компетентності майбутніх обліковців й надає науково-методичні рекомендації

з професійної підготовки й формування професійної компетентності майбутніх обліковців; Шевченко С. В. [7, 394] обґрунтовує актуальність визначення параметрів готовності майбутнього бухгалтера до автоматизації обліку, показує доцільність використання компетентнісного підходу до визначення параметрів цієї готовності, наводить перелік фахових компетенцій майбутнього бухгалтера, необхідних для автоматизації бухгалтерського обліку; Церклевич В. С., Кирилюк Ю. М. [8] висвітлюють сутність і структуру поняття «професійна компетентність бухгалтера», визначають основні вимоги до підготовки висококваліфікованих фахівців бухгалтерії й обґрунтовують склад і структуру ключових компетентностей фахівця з бухгалтерського обліку; Варічева Р.В. [9, 162] обґрунтовує доцільність систематичного проведення атестації персоналу з управлінського обліку, що забезпечує за результатами її проведення прийняття рішень щодо ротації або звільнення персоналу через невідповідність займаній посаді, а також можливості економії коштів на утримання персоналу за умови негативних результатів атестації; Теловата М.Т. [10] обґрунтувала та розробила графічну модель наступності професійної підготовки майбутніх фахівців, й прийшла до висновку, що професійний компонент економічної компетентності є набором компетенцій, що входить до складу економічної компетентності майбутнього фахівця (бухгалтера, економіста, фінансиста, банкіра), - це економічна, комп'ютерна та виробничо-діяльнісна складова. Питання пов'язані з використанням інноваційних інформаційних технологій в кейсах облікових професій та підготовки фахівців розглядають: Z. Rezaee, J. Wang [11], які дослідили актуальність Big Data для практики бухгалтерського обліку та важливість змісту освітніх навичок для підготовки бухгалтерів-експертів; Е. McKinney, С. Yoos, К. Snead [12] дослідили важливі когнітивні навички необхідні бухгалтерам для проведення ефективного аналізу великих даних та стверджують, що бухгалтери повинні підходити до аналізу Big Data як інформовані скептики, будучи готовими до оскарження проведеного аналізу, у зв'язку з цим вони розробили структуру та ілюстративний приклад для підготовки студентів з бухгалтерського обліку як

поінформованих скептиків в епоху Великих Даних; J. Warren, Jr. K. Moffitt, P. Byrnes [13] зазначають, що в управлінському обліку Big Data сприяють розвитку ефективних систем управління та систем бюджетування, у фінансовій звітності Big Data підвищить якість та актуальність бухгалтерської інформації, також, на їх думку, Big Data може сприяти створенню та вдосконаленню стандартів бухгалтерського обліку; G. Richins, A. Stapleton, Th. Stratopoulos, Ch.Wong [14] вказують, що викладачі, розробники стандартів та професійні органи повинні змінювати свої навчальні плани, стандарти та структури для вирішення проблем великих аналітичних даних. Незважаючи на значну кількість публікацій з питань компетентностей бухгалтера, застосування інноваційних інформаційних технологій в облікових професіях, майбутнього професії бухгалтер, багато аспектів цієї проблеми залишаються відкритими, а саме формування компетентностей бухгалтера під впливом драйверів і тенденцій, які формують кейс обліку і роль професії бухгалтера в майбутньому для представлення сучасної моделі професії бухгалтер.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зауважимо, що зовнішнє та внутрішнє інституційне середовище функціонування бухгалтерського обліку, аудиту та фінансів в Україні після 2010 року активно змінюється, для все більшої кількості підприємств застосування комп'ютерних програм для ведення обліку, проведення контрольних та аналітичних процедур стає суцільним. Стейкхолдери потребують відповідного цифрового представлення інформації й це спонукає бухгалтерів, аудиторів та фінансистів до вдосконалення практики бухгалтерського обліку. Так, експерти BCG відмічають, що технології будуть розвиватися, отримати їх буде нескладно, а спеціалістів, які вмітимуть ними користуватися буде не вистачати в усьому світі вже до 2020 г. [15] й це посилюватиме вимоги ринку праці щодо наявності цифрових компетентностей та вміння застосовувати інноваційні інформаційні технології у кейси бухгалтерів, так як «ринок праці при цифровій трансформації формує попит на професіоналів, які, крім знань спеціальності, володіння іноземними мовами, мають навички віртуальної співпраці, креативного мислення, професійної

Вплив драйверів і тенденцій, які формують практику обліку і роль професії бухгалтера в майбутньому

Сфери застосування	Компетентності бухгалтера
Аудит	знання цифрових технологій, навички спілкування, галузеві знаннями, знання бізнесу і глобальної перспективи
Корпоративна звітність	застосування програмного забезпечення для аналізу, інтерпретувати і представляти фінансові та нефінансові дані, контролювати використання соціальних мереж, оскільки вони впливають на розкриття інформації у звітності, фінансова математика
Фінансовий менеджмент	комунікації, ділове партнерство і побудова відносин, оцінка і аналіз інвестицій
Управління ризиками й етика	застосування інструментів для підтримка віртуального співробітництва, розкриття інформації та презентація
Стратегічне планування й управління ефективністю	партнерство, співробітництво в мережі; а також розвивати і керувати відносинами з більш широким колом зацікавлених сторін
Податки	розуміння бізнес середовища, інструментів аналізу даних і експертних систем

Джерело: узагальнено виходячи з [17;20;21;24]

Висновки із цього дослідження і далі перспективи в цьому напрямку.

Підсумовуючи, зазначимо, що бухгалтер майбутнього потребує оптимального співвідношення професійних компетенцій (технічних знань, навичок і умінь) з міжособистостною поведінкою, так як бухгалтери становляться лідерами, надійними експерт-консультантами і стратегічними радниками для організацій в державному та приватному секторах.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Аббас С.Р. Формирование компетенции и компетентности бухгалтерской службы. *Вестник УГНТУ. Серия экономика*. 2016. № 4 (18). С.71-79. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/formirovanie-kompetentsii-i-kompetentnosti-buhgalterskoy-sluzhby> (дата звернення: 20.01.2019).
2. Вигівська І.М., Макарович В.К. Особисті компетенції бухгалтера та їх вплив на організацію бухгалтерського обліку. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка*. 2018. Випуск 1 (51). С401-406. DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2018.1\(51\).401-406](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2018.1(51).401-406) (дата звернення: 18.01.2019).
3. Макарович В.К. Роль інформаційних технології при підготовці фахівців-обліковців. *Інформаційні технології в культурі, мистецтві, освіті, науці, економіці та бізнесі: матер. міжн. наук.-практ. конф.* (Київ, 2 лютого 2017). Київ, 2017. Ч.2. С.95-96.

4. Солоненко А.А. Поведенческий бухгалтерский учет: реалии и перспективы. URL: http://vestnik.astu.org/Content/UserImages/file/economics_2015_1/11.pdf (дата звернення: 20.12.2018).
5. Шабля А.П. Личностно-ориентированный подход в бухгалтерском учете: монография. М.:Прспект, 2017.122 с.
6. Ростока М.Л. Формування професійної компетентності майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних: науково-методичні рекомендації / за наук. ред. Єльнікової Г.В. К: ІПТО НАПН України, 2015. 77 с.
7. Шевченко С.В. Параметры готовности будущих бухгалтеров к автоматизации бухгалтерского учета на малых предприятиях. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2015. Вип. 41 (94). С.390-401. URL: [file:///C:/Users/HP/Downloads/Pfto_2015_41_54%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/HP/Downloads/Pfto_2015_41_54%20(1).pdf) (дата звернення: 20.12.2018).
8. Церклевич В. С., Кирилюк Ю. М., Психологічні аспекти професійної компетентності бухгалтера. URL: <http://www.xktei.km.ua/files/pac.pdf> (дата звернення: 03.01.2019).
9. Варічева Р.В. Атестація як фактор підвищення працездатності працівників управлінського обліку. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 13. Ч. 1. С.162-165. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_13/41.pdf (дата звернення: 10.01.2019).
10. Теловата М.Т. Графічна модель наступності у вищих навчальних закладах України при професійній підготовці майбутніх фахівців економічної галузі. URL: http://www.rusnauka.com/6_PNI_2011/Pedagogica/2_79985.doc.htm (дата звернення: 12.01.2019).
11. Zabihollah Rezaee Jim Wang Relevance of big data to forensic accounting practice and education. *Managerial Auditing Journal*. 2018.

12. Earl McKinney Charles J. Yoos Ken Snead The need for 'skeptical' accountants in the era of Big Data. *Journal of Accounting Education*. 2017. 38.
13. J. Donald Warren Jr Kevin C. Moffitt Paul Byrnes How Big Data Will Change Accounting. *Accounting Horizons*. 2015. 29(2)
14. Greg Richins Andrea Stapleton Theophanis C. Stratopoulos Christopher Wong Big Data Analytics: Opportunity or Threat for the Accounting Profession? *Journal of Information Systems*. 2017. 31(3).
15. BCG Review. 2018. URL: http://image-src.bcg.com/Images/BCG-Review-April-2018_tcm27-191175.pdf (дата звернення: 15.01.2019).
16. Карпенко О.В., Плікус І.Й. Головіна Д.В. Вплив цифровізації на розвиток бухгалтерського обліку. *Соціально-економічні та правові чинники розвитку національної економіки України: облікові, аналітичні та контрольні аспекти в сучасних умовах інтеграційних процесів* : міжн. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Полтава, 22 листопада 2018). Полтава: ПУЕТ, 2018. С.120-124.
17. *Drivers of Change and Future Skills*. URL: <https://www.accaglobal.com/content/dam/members-beta/images/campaigns/pa-tf/pi-professional-accountants-the-future.pdf> (дата звернення: 15.12.2018).
18. Якою буде у майбутньому робота бухгалтера? URL: <https://stimul.kiev.ua/articles.htm?a=yakoyu-bude-u-maybutnomu-robota-bukhgaltera> (дата звернення: 10.11.2018).
19. Нова бухгалтерія - якою вона буде? URL: <https://nachasi.com/2018/07/16/nova-buhgalteriya/> (дата звернення: 20.12.2018).
20. Міжнародна федерація бухгалтерів. URL: www.ifac.org (дата звернення: 20.11.2018).
21. Дослідження сучасного стану професії внутрішнього аудитора за 2018 рік. URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/survey/2018/pwc-2018-state-of-the-internal-audit-ukr.pdf> (дата звернення: 15.01.2018).

22. Искусственный интеллект в представлении профессиональных бухгалтеров.
URL: <https://gaap.ru/news/155725/> (дата звернения: 20.12.2018).
23. В чем сложность Больших данных для бухгалтеров в области управленческого учета? URL: <https://gaap.ru/articles/> (дата звернения: 22.11.2018).
24. Future of Accounting Profession: Three Major Changes and Implications for Teaching and Research. URL: <https://www.ifac.org/global-knowledge-gateway/business-reporting/discussion/future-accounting-profession-three-major> (дата звернения: 21.12.2018).

References

1. Abbas S.R. (2016) Formirovaniye kompetentsii i kompetentnosti bukhgalterskoy sluzhby [Formation of competence and competence of the accounting service]. Vestnik UGNTU. Seriya ekonomika [Herald UGNTU. A series of economics], no 4 (18), pp.71-79 Available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/formirovanie-kompetentsii-i-kompetentnosti-bukhgalterskoy-sluzhby> (accessed 20 January 2019). (in Russian)
2. Vigovskaya I. M., Makarovich V.K.(2018) Osobysti kompetentsiyi bukhhaltera ta yikh vplyv na orhanizatsiyu bukhhalters'koho obliku [Personal competencies of the accountant and their influence on the organization of accounting]. Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho universytetu. Seriya Ekonomika [Scientific herald of Uzhgorod University. Series Economics], vol. 1 (51), pp. 401-406. DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2018.1\(51\).401-406](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2018.1(51).401-406) (accessed 18 January .2019). (in Ukrainian)
3. Makarovich V.K(2017) Rol informatsiynykh tekhnolohiyi pry pidhotovtsi fakhivtsiv-oblikovtsiv [The role of information technology in the training of accountants]. Informatsiyni tekhnolohiyi v kul'turi, mystetstvi, osviti, nautsi, ekonomitsi ta biznesi [Information technology in culture, arts, education, science, economics and business]. Kiev, vol.2, pp.95-96. (in Ukrainian)
4. Solonenko A.A. (2015) Povedencheskiy bukhgalterskiy uchet: realii i perspektivy [Behavioral accounting: realities and prospects.], available at:

http://vestnik.astu.org/Content/UserImages/file/economics_2015_1/11.pdf
(accessed 20.12.2018). (in Russian)

5. Shablya A.P. (2017) Lichnostno-oriyentirovanny podkhod v bukhgalterskom uchete [Personality-oriented approach to accounting]: monograph. Moscow:Prospekt, 122 p. /(in Russian)
6. Rostoka M.L. (2015) Formuvannya profesiynoyi kompetentnosti maybutnikh oblikovtsiv z reyestratsiyi bukhgalters'kykh danykh: naukovo-metodychni rekomendatsiyi [Formation of professional competence of future accountants for registration of accounting data: scientific and methodical recommendations]. Kiev: IPTO NAPN of Ukraine,, 77 p. (in Ukrainian).
7. Shevchenko S.V. Parametry gotovnosti budushchikh bukhgalterov k avtomatizatsii bukhgalterskogo ucheta na malykh predpriyatiyakh [Parameters of readiness of future accountants to automate accounting in small enterprises]. Pedagogika formuvannya tvorchoyi osobystosti u vyshchiy i zahal'noosvitniy shkolakh [Pedagogy of the formation of a creative person in higher and secondary schools], 2015, vol. 41 (94), pp.390-401. Available at:
[file:///C:/Users/HP/Downloads/Pfto_2015_41_54%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/HP/Downloads/Pfto_2015_41_54%20(1).pdf) (accessed 20.12.2018). (in Russian)
8. Tserklevich V. S., Kirilyuk Yu. M. Psykholohichni aspekty profesiynoyi kompetentnosti bukhhaltera [Psychological aspects of the professional competence of the accountant], available at:
<http://www.xktei.km.ua/files/pac.pdf> (accessed 03.01.2019). (in Ukrainian)
9. Varycheva R.V. (2015). Atestatsiya yak faktor pidvyshchennya pratsezdatsnosti pratsivnykiv upravlins'koho obliku [Attestation as a factor in improving the efficiency of employees of managerial accounting]. Naukovyy visnyk Khersons'koho derzhavnoho universytetu. [Scientific Herald of Kherson State University], vol. 13, no 1, pp. 162-165. Available at:
http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_13/41.pdf (accessed 10.01.2019). (in Ukrainian)

10. Telovat M.T. (2011) Hrafichna model' nastupnosti u vyshchych navchal'nykh zakladakh Ukrayiny pry profesiyniy pidhotovtsi maybutnikh fakhivtsiv ekonomichnoyi haluzi [Graphic model of continuity in higher educational institutions of Ukraine with the training of future specialists in the economic branch], available at:
http://www.rusnauka.com/6_PNI_2011/Pedagogica/2_79985.doc.htm (accessed 12.01.2019). (in Ukrainian)
11. Rezaee Z., Wang J. (2018) Relevance of big data to forensic accounting practice and education. *Managerial Auditing Journal*.
12. McKinney E., Yoos Ch., Snead K. (2017) The need for 'skeptical' accountants in the era of Big Data. *Journal of Accounting Education*. 38p.
13. Warren J., Moffitt Jr., Byrnes P. (2015) How Big Data Will Change Accounting. *Accounting Horizons*. 29(2)
14. Richins G., Stapleton A., Stratopoulos Th., Wong Ch. (2017) Big Data Analytics: Opportunity or Threat for the Accounting Profession? *Journal of Information Systems*. 31(3).
15. BCG Review. (2018), available at: http://image-src.bcg.com/Images/BCG-Review-April-2018_tcm27-191175.pdf (accessed 15.01.2019).
16. Karpenko O.V., Plikus I.Y., Golovina D.V. (2018) Vplyv tsyfrovizatsiyi na rozvtok bukhholders'oho obliku [Influence of digitalization on the development of accounting of accounting]. *Sotsial'no-ekonomichni ta pravovi chynnyky rozvytku natsional'noyi ekonomiky Ukrayiny: oblikovi, analitychni ta kontrol'ni aspekty v suchasnykh umovakh intehtratsiynykh protsesiv* [Socio-economic and legal factors of development of the national economy of Ukraine: accounting, analytical and control aspects in the current conditions of integration processes], Poltava: PUET, pp.120-124. (in Ukrainian)
17. Drivers of Change and Future Skills. Available at:
<https://www.accaglobal.com/content/dam/members-beta/images/campaigns/pa-tf/pi-professional-accountants-the-future.pdf> (дата звернення: 15.12.2018).

18. Yakoyu bude u maybutn'omu robota bukhhaltera? [What will be the work of an accountant in the future?], available at:
<https://stimul.kiev.ua/articles.htm?a=yakoyu-bude-u-maybutnomu-robota-bukhgaltera> (accessed: 10.11.2018). (in Ukrainian)
19. Nova bukhhalteriya - yakoyu vona bude? [New accounting - what will it be?], available at:<https://nachasi.com/2018/07/16/nova-buhgalteriya/> (accessed: 20.12.2018). (in Ukrainian)
20. International Federation of Accountants. Available at:www.ifac.org (accessed 20.11.2018).
21. Doslidzhennya suchasnoho stanu profesiyni vnutrishn'oho audytora za 2018 rik [Investigation of the current state of the profession of internal auditor for 2018]. Available at: <https://www.pwc.com/ua/uk/survey/2018/pwc-2018-state-of-the-internal-audit-ukr.pdf> (accessed: 15.01.2018). (in Ukrainian)
22. Iskusstvennyy intellekt v predstavlenii professional'nykh bukhgalterov [Artificial Intelligence in the Representation of Professional Accountants]. Available at: <https://gaap.ru/news/155725/> (accessed 20.12.2018). (in Russian)
23. V chem slozhnost' Bol'shikh dannykh dlya bukhgalterov v oblasti upravlencheskogo ucheta? [What is the difficulty of Big Data for accountants in management accounting?], available at: <https://gaap.ru/articles/> (accessed 22.11.2018). (in Russian)
24. Future of Accounting Profession: Three Major Changes and Implications for Teaching and Research. Available at: <https://www.ifac.org/global-knowledge-gateway/business-reporting/discussion/future-accounting-profession-three-major> (accessed: 21.12.2018).